

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ВІДПОВІДНО ДО ПОЛІТИКИ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»

Стаття 8 Договору про Європейський Союз визначає, що «Союз розвиває особливі відносини з сусідніми країнами для створення на основі цінностей Союзу простору добробуту та добросусідства, якому притаманні близькі та мирні стосунки на засадах співпраці» [1, с. 20; 7]. Для цих цілей Союз може укладати угоди з відповідними країнами. Події у країнах Східної Європи та Південного Кавказу мають безпосередній вплив на ЄС, безпека і стабільність цих країн впливають на процвітання ЄС.

Основним документом у сфері забезпечення європейської безпеки є так звана Європейська стратегія безпеки, яка була прийнята 12–13 грудня 2003 року. Цей документ після виступу Високого Представника ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки Хав'єра Солани від 11 грудня 2008 року розглядається як керівний документ, на базі якого визначаються механізми імплементації сфери «Безпека, оборона та стабільність» політики «Східного партнерства» [2]. У цих рамках Європейська стратегія безпеки виділяє п'ять основних викликів, що постали перед світовим співтовариством: розповсюдження зброї масового ураження, тероризм, організовану злочинність, регіональні конфлікти, крах держав.

Стратегія для протидії всім окресленим викликам пропонує наступне:

- своєчасне реагування на загрози та вжиття відповідних заходів;
- створення безпечного оточення у сусідніх країнах;
- побудову багатополярного міжнародного порядку, заснованого на ефективній співпраці ключових суб'єктів [3].

ЄС зазначає, що він, як об'єднання 28 країн, з населенням більше 500 млн. чол., не може не відігравати значної ролі в світових процесах. Аргументуючи таким чином тезу, що від Європейського Союзу залежить

¹ Студентка 5 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

світова безпека. Оскільки, поодиночі жодна держава не може вирішити всі виникаючі питання світової безпеки, то виникають підґрунтя для посиленої співпраці, як на світовому, так і на регіональному рівні із залученням країн-партнерів ЄС. Але така одностороння Європейська політика сусідства не могла стати основою побудови довготривалих відносин на перспективу. Тому було виділено Східний напрямок та Середземноморський.

Зовнішньополітичну ініціативу «Східне партнерство» було започатковано у 2009 році в рамках Європейської політики сусідства. Головними партнерами, як зазначила Рада Європейського Союзу, є шість країн, а саме: Україна, Грузія, Білорусь, Молдова, Азербайджан та Вірменія.

Зацікавленість Європейського Союзу у розвитку відносин із східними державами обумовлено певними підставами, серед яких можна виділити географічне сусідство та політичне становище.

Головною метою Східного партнерства є створення необхідних умов для прискорення політичної асоціації та подальшої економічної інтеграції між Європейським Союзом і зацікавленими країнами-партнерами. Це відповідає спільним зобов'язанням щодо стабільності, безпеки і добробуту Європейського Союзу, країн-партнерів та дійсно всього європейського континенту [4].

Східне партнерство, як і Європейська політика суспільства, наближуючи країни-партнери до ЄС, сприяє стабільності та безпеці на кордонах ЄС, а також розвитку добросусідських відносин та співпраці між партнерами.

На ефективність політики «Східного партнерства» як інструменту побудови регіону добре керованих, демократичних та стабільних країн, «кола друзів» ЄС, впливатимуть наступні фактори:

- значна неоднорідність регіону (політична, культурна, релігійна та ін., а також різний рівень розвитку їхніх відносин з ЄС);
- вкрай низький рівень співпраці між самими країнами партнерами;
- і, нарешті, відсутність у самому ЄС консолідованої позиції щодо перспективи Східного партнерства. Ця ініціатива є значною мірою рамковою, вона передбачає лише «наближення» (до якої міри?) країн-партнерів до ЄС через «зону вільної торгівлі» та «угоди про асоціацію» [5, с. 155].

Визначення Європейської стратегії безпеки як фундаментального документа для діяльності ЄС усфері Спільної зовнішньої політики і по-

літики безпеки дає підстави для абсолютно логічного проектування її основних цілей та пріоритетів також і для досягнення цілей, визначених у рамках ініціативи «Східного партнерства».

Викликом проти безпеки ЄС, що відзначається найбільшою загрозою, по-перше, є розповсюдження державами або недержавними об'єднаннями, зброї масового ураження. Для Східного партнерства важливим може стати можливість розроблення спільної політики щодо нерозповсюдження зброї масового ураження, протидії фінансуванню такої діяльності, запровадження та підтримки дій щодо біобезпеки.

Також особливу увагу має бути приділено такому виклику, як тероризм та організована злочинність. У рамках «Східного партнерства» можуть бути задіяні механізми кризового врегулювання (The Crisis Coordination Arrangement) та цивільної платформи (The Civil Platform Mechanism) для боротьби з використанням хімічних, радіологічних, ядерних та біотерористичних речовин. Необхідно розглядати можливість використання European Alert Platform з метою запобігання вербуванню та підтримці терористів через мережу Інтернет [6, с. 56–57].

Наступним аспектом є енергетична безпека. З одного боку Європейський Союз прагне до диверсифікації джерел постачання енергоносіїв, з іншого – до посилення безпеки транзитних шляхів. Тому вирішення політичних проблем, розв'язання регіональних конфліктів, вироблення єдиних правил та механізмів запобігання криз мають стати пріоритетами для ефективної діяльності Східного партнерства, а також сприятиме зміцненню енергетичної безпеки ЄС.

Наступним напрямом безпеки ЄС визначено кібернетичну безпеку. Атаки на державні та приватні ІТ-системи держав-членів ЄС є потенційно новою, економічною, політичною та військовою зброєю. Це може спіткати і країни-учасниці Східного партнерства, тому є нагальна потреба ефективної діяльності у боротьбі з викликами кібернетичної безпеки [6, с. 57].

Співробітництво країн-партнерів та ЄС розглядається у двох форматах: двосторонній та багатосторонній формат. Розглядаючи надзвичайну політичну вразливість стосовно сфери безпеки та оборони, найбільш вірогідним виявляється двосторонній підхід. Одночасно не виключаєть-

ся й багатосторонній формат, але практично відкидається можливість участі всіх країн-членів «Східного партнерства».

Східне партнерство може бути дієвим засобом забезпечення безпеки Європейського Союзу. Для ефективного запровадження такої політики доречним буде: активно сприяти створенню та функціонуванню алгоритму спільних дій між самими країнами-партнерами; використовувати більш диференційований підхід до країн-партнерів, особливо приділяючи увагу їх європейським прагненням.

Література:

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/C83/01) // Офіційний вісник Європейського Союзу – 2010-C83/01 (30.03.2010) – 403 с.

2. Report by the EU High Representative Javier Solana in association with the European Commission on the implementation of the European Security Strategy: Providing Security in a Changing World, S407/08, 11 December 2008. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/european-security-strategy/>

3. Secure Europe in a better world. European security strategy. Brussels, 12 December 2003/ Сайт Ради Європейського Союзу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

4. Спільна заява Саміту Східного партнерства у Празі від 07.05.2009 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_437.

5. Малік В. М. Політика східного партнерства ЄС в контексті європейської інтеграції // Український науковий журнал «Освіта регіону» – 2009 – №3 – ст. 152–156.

6. Східне партнерство ЄС: додаткові можливості для євроінтеграції України [І. Ф. Газізуллін, М. М. Гончар, О. В. Коломієць [та ін.] ; за ред. В. Мартинюка. – К. : [Агентство «Україна»], 2009. – 84 с.

7. Яковюк И. В. «Восточное партнерство»: место Украины в политике ЕС / И. В. Яковюк // Вестн. Нац. ин-та бизнеса. – 2009. – Вып. 10. – С. 598–611.

Науковий керівник: Аббакумова Д. В., канд. юрид. наук, асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого